

Jolanda Lazar

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNO PARTNERSTVO MED DOMOM IN ŠOLO

Povzetek: Prispevek obravnava problematiko komunikacije med šolo in domom. Za »poskusni projekt« z delovnim naslovom »Šola brez pritožb« smo se odločili po temeljitem kritičnem premisleku o lastni komunikaciji s starši. Izvedli smo tri delavnice na dveh šolah; načrtovano spomladansko srečanje s starši pa je, žal, zaradi COVIDA-19 odpadlo. Na prvi delavnici smo z vprašalnikom ugotovili dejansko stanje odnosa starši/dom in tip šole. Ugotovili smo, da komunikacija ne deluje, kot bi morala (na eni strani strah, bojazen šole – na drugi strani grožnje, izsiljevanje, tožbe), saj se zdi, da govorimo eden mimo drugega. Na drugi delavnici smo analizirali kazalnike kakovostnega VIZ-partnerstva šola-dom. Udeleženci so ugotavljali, na katerem področju že veliko delajo, na katerem so bolj šibki – izbrali so nadgradnjo za razvoj komunikacije. Na tretji delavnici so se udeleženci seznanili z različnimi tipi razgovora (razvojno-motivacijski, problemski ...).

Cilj projekta je, da se približamo *partnerskemu sodelovanju med šolo in domom* in povečamo odgovornost sveta staršev, zastopnikov staršev – saj gre za našo skupno odgovornost za vzgojno-izobraževalni uspeh učencev.

Ključne besede: kazalniki, kakovost, komunikacija, vzgojno-izobraževalno partnerstvo, skupna odgovornost

1. Uvod

Odnos med starši in učitelji¹ je velikokrat distanciran – zaradi predsodkov, nejasnih pričakovanj in neuresničljivih želja. Starši se pritožujejo čez učitelje, ki imajo (po njihovem mnenju) previsoka pričakovanja, s čimer povečujejo šolski stres, prav tako pa menijo, da učitelje zanima le kognitivni razvoj učencev.

Na drugi strani se učitelji pritožujejo, da učenci niso vzgojeni, da jih starši ne znajo motivirati in se mora zaradi tega šola ukvarjati z nepozornimi, lenimi, agresivnimi in vedenjsko motenimi učenci.

Kaj so razlogi za tovrstno distanciranost in podajanje krivde eden drugemu?

2. Strah pred učitelji in strah pred starši

Starši velikokrat občutijo strah pred učitelji – pri srečanjih se spomnijo lastnega izobraževanja,

počutijo se podrejeno, bojijo se kritike in »ocene« njihovih vzgojnih dosežkov (Textor, 2009).

Prav tako se bojijo, da bi imela kritika negativne posledice za njihovega otroka. Nekateri starši pa želijo nadoknaditi tisto, kar so njihovi starši zamudili – učiteljem povedati svoje mnenje in jih postaviti na realna tla.

Tudi učitelje je strah konfrontacije s celotno skupino staršev pred roditeljskimi sestanki, govorilnimi urami – predvsem, če gre za starše učenca s slabšimi šolskimi dosežki. V svetu, v katerem živimo, tudi grožnje s šolsko inšpekcijo, ministrstvom ali celo z odvetnikom, niso redkost. Učitelji se bojijo, da bi jih deklarirali za nesposobne pedagoške delavce, ki niso sposobni pripraviti zanimivega in motivirajočega pouka. To je toliko hujše, ker v naši družbi nismo vajeni kritičnega in odgovornega pristopa do lastnega dela, zato so reakcije na izrečeno kritiko pogosto neprimerne. Tudi učitelji imajo dobre in slabe strani, vendar so prepričani, da morajo svoje slabe strani skrivati, sicer izgubijo avtoriteto.

Če poskusimo povezati vsa dejstva, lahko ugotovimo, da težave izhajajo iz neprimerne komunikacije, saj je ravno komunikacija ključnega pomena med domom/starši in šolo/učitelji.

Osnovna šola Šalovci, Šalovci 172, 9204 Šalovci, Slovenija

E-mail: jolanda.lazar@guest.arnes.si

¹ Zaradi lažjega razumevanja uporabljam besede učitelji/učenci za osebe obeh spolov.

3. Pomen družine/doma za uspeh učenca

Največji problem v dodiplomskem izobraževanju pedagoških delavcev je, da bodoči učitelji ne dobijo niti osnovnih veščin komuniciranja s starši oziroma odraslimi osebami; tudi med izvajanjem pedagoškega dela ni veliko možnosti dodatnega izobraževanja za zapolnitve te vrzeli (Herga-Rizman, Šrot, 2019). Prav tako se med študijem ne opozarja na izredni pomen starševske vzgoje do vstopa otoka v šolo. Razlike na kognitivnih in čustvenih učnih predpostavkah se od vstopa v šolo naprej samo povečujejo (Krumm, 1995) – kar ne pomeni, da se učenci v šoli ne učijo, ampak da tisti učenci, ki jih starši pred in med šolskim izobraževanjem podpirajo, svoje učne sposobnosti bolje izkoristijo.

Študija PISA (OECD, 2012) je pokazala, da je učni uspeh v veliki meri odvisen od družinskih dejavnikov – predvsem v Nemčiji so ugotovili, da imajo otroci akademikov štirikrat večjo verjetnost, da bodo maturirali in s tem dobili možnost študija.

Tudi v Sloveniji ima socio-ekonomska situacija družine izreden vpliv na izobraževanje otrok (OECD, 2012; Cankar idr., 2017), kar se je v letošnjem letu, ki bo ostalo v marsikateri zadevi posebno leto, še posebej pokazalo zaradi pouka na daljavo. Starši so postali nepričakovano učitelji in mentorji svojih otrok. Prav tu se je pokazalo, da so bile družine v višjem socio-ekonomskem razredu v bistveno ugodnejši situaciji.

Vse raziskave potrjujejo velik pomen družine za otrokovo izobraževalno pot – pomembno je učenje v družini, ampak tu gre predvsem za učenje kompetenc in razvoj odnosa do znanja in dela, kar je temelj za uspešno izobraževalno pot in s tem za celo življenje. Gre za govorne sposobnosti, grobo in fino motoriko, motivacijo za učenje, radovednost, pripravljenost za doseganje ciljev, razvoj interesov, vrednote, samokontrolo, samozavest in socialne veščine – ne govorimo o učenju snovi, pisanju, branju!

In to je pravzaprav bistvo – staršem razjasniti, kaj je njihova naloga, kako morajo svojega otroka pripraviti na šolanje in življenje. To je tudi izhodišče za dialog med enakovrednimi partnerji, kar lahko smatramo kot temelj vzgojno-izobraževalnega partnerstva, kar implicira enakopravnost med domom in šolo.

Aktualno stanje

Današnja družba ima težave pri odkrivanju govornice, s katero bi izrazili svojo dušo. Zato postane sporazumevanje med generacijami težavno in to spodbuja zmožnost šol, da bi imele razvit interpretativni sistem, s katerim bi lahko učinkovito vodile intelektualni in moralni razvoj svojih učencev. To pa je odlična osnova za razvoj permanentnega nezaupanja (starši – šola, ravnatelj – učitelji – ravnatelj, MIZŠ – šole/ravnatelji ...), kar zelo negativno vpliva na klimo v šolah. Nihče nikjer ne upa povedati, kaj se mu zdi prav, saj se boji posledic.

Že Hannah Arendt (1958) je prepoznala problem modernega izobraževanja:

»Problem vzgoje v modernem svetu je v dejstvu, da se ta po svoji naravi ne more odreči niti avtoriteti niti tradiciji in vendar se mora še naprej vršiti v svetu, ki ga ne strukturira niti avtoriteta niti ga ne povezuje tradicija.«
Križa v šolstvu je pogosto simptom veliko širše krize, namreč težave, ki jo ima moderna družba pri tem, da bi o sami sebi podala smiselno razlago, ki bi služila kot temelj za avtoritarno vedenje odraslih. Pri tem bi kazalo najprej odpraviti negativno konotacijo besede »avtoriteta«.

Arendtova nadaljuje: »Z izgubo tradicije smo izgubili nit, ki nas je varno vodila skozi ogromna postranstva preteklosti, vendar je bila ta nit hkrati tudi veriga, ki je priklepala vsak naslednji rod na vnaprej določen vidik preteklosti.«

Rešitev?

Rešitev vidim predvsem in v prvi vrsti v *mehkih oblikah sprememb*:

- starše obravnavati kot enakovredne partnerje in ne kot zrcalo sposobnosti/nesposobnosti njihovih otrok; slišati probleme in jih skupaj (z otrokom) rešiti;
- razvijati zaupanje do te mere, da starši upajo povedati, kaj jih teži, ne da bi se bali sankcij;
- šole/šolski sistem potrebujejo močno politiko, ki je osredotočena na učitelje in ravnatelje;
- reševati problem discipline na šolah;
- razvoj empatije (obojeustransko);
- učitelji morajo staršem dati konkretne napotke/navodila, kako lahko pomagajo svojim otrokom;
- učitelji morajo biti odprti za probleme staršev/družin, ki so bistveno spremenile svojo prvotno obliko.

Kako?

Predvsem in v prvi vrsti izobraževanje ravnateljev, ki morajo pozitivno razvijati komunikacijo v šoli (na vseh nivojih). Pri tem jim je potrebno nuditi pomoč v obliki predavanj in delavnic.

Nadaljnje je potrebno učiteljem dati možnost, da najdejo pomoč pri konkretnih problemih.

Starši morajo biti aktivni deležnik vzgojno-izobraževalnega procesa pri čemer moramo poudariti partnerstvo v VIZ-procesu.

Kazalniki kakovostnega vzgojno-izobraževalnega partnerstva šola-dom

Kazalniki so statistični kazalci, ki pomagajo pri sprejemanju oblike komuniciranja (Sacher, 2009). S kazalniki ugotovimo aktualno stanje na področju VIZ-partnerstva. Pomembni kazalniki za uspešno komuniciranje so:

- kultura dobrodošlosti – vsi starši se počutijo dobrodošlo in cenjeno – *in so aktivni del šolske skupnosti*;
 - raznolika in spoštljiva komunikacija – starši in učitelji redno (in brez posebnega razloga) izmenjujejo informacije o VSEM, kar je pomembno za vzgojno-izobraževalno delo;
 - vzgojno-izobraževalna sodelovanje – starši, učitelji in učenci skupaj gradijo vzgojno-izobraževalni uspeh. Skupaj dogovorijo učne cilje in vsebine, tako je zagotovljeno individualno soodločanje staršem in učencem in
 - sodelovanje/participacija staršev – kolektivno soodločanje (svet staršev) je zagotovljeno. Starši so vključeni v odločitve o šoli, vzgoji in izobraževanju. Učenci so vključeni po potrebi/po presoji učitelja ali staršev.
8. Sacher, W.: Elternarbeit schülerorientiert. Grundlagen und Praxismodelle. Für die Jahrgänge 1 bis 4. Berlin: Cornelsen (im Druck). 2009.
 9. Textor, M., R.: Bildungs-und Erziehungspartnerschaft in der Schule - Gründe, Ziele, Formen. Herstellung und Verlag: Books on Demand GmbH, Norderstedt. 2009.

Sklepne misli

Cilj vzgojno-izobraževalnega procesa mora temeljiti na zaupanju, medsebojnem spoštovanju in sodelovanju. Pri tem je izrednega pomena, da učitelj obvlada osnovne veščine komuniciranja s starši. Še tako dober strokovnjak na določenem predmetnem področju potrebuje socialne in komunikacijske veščine – šele to ga usposobi za sodelovalno delo, kritično mišljenje, reševanje konfliktnih situacij in za prevzemanje odgovornosti.

Viri:

1. Arendt, H.: Die Krise in der Erziehung. Bremen. 1958.
2. Cankar, G., Bren, M., Zupan, D.: Za večjo pravičnost šolskega sistema v Sloveniji. Državni izpitni center, Ljubljana. 2017.
3. Herga-Rizman, N., Šrot, K.: Mnenje osnovnošolskih učiteljev o usposobljenosti za sodelovanje s starši. Revija za elementarno izobraževanje št. 2–3, str. 223–239. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 2019.
4. Kalin, J.. »Kdaj je razrednik res razrednik?« Vzgoja 3 (9): 3–5. 2001.
5. Krumm, V.: Über die Vernachlässigung der Eltern durch Lehrer und Erziehungswissenschaft. Plädoyer für eine veränderte Rolle der Lehrer bei der Erziehung der Kinder. Manuskript. Salzburg: Universität Salzburg 1995.
6. OECD. (2012). Education at a glance 2012: Highlights. OECD Publishing.
7. Sacher, W.: Elternarbeit. Gestaltungsmöglichkeiten und Grundlagen für alle Schularten. Bad Heilbrunn. 2008.